

Rakennusteollisuus

Hankintalainsäädäntöä tarjoajanäkökulmasta

TRT- koulutuswebinaari 17.11.2021

Juha Terho

Asiamies, VT

Talonrakennusteollisuus ry

Yleistä

- Julkinen hankinta = hankintalainsäädännössä määritelty viranomainen (valtio, kunta, kuntayhtymä, valtion liikelaitos, kirkko ja niiden seurakunnat yms.) ostaa vastiketta vastaan tavaraa, palvelua tai rakennusurakan oman organisaationsa ulkopuolelta
- Julkisten hankintojen vuosittainen arvo Suomessa on EU-komission vuonna 2015 tekemän arvion mukaan noin 35 mrd €, mikä vastaa liki viidennestä (16 %) Suomen BKT:sta
- Kuitenkin kesäkuussa 2021 julkaistun (Valtioneuvoston koordinoiman) ”Julkiset hankinnat: Kokonaisvolyymi ja datan hyödyntäminen” -tutkimuksen mukaan julkisia hankintoja tehtiin tarkasteluvuonna 2018 yli 10 miljardia vallitsevaa arviota enemmän eli 47 miljardin edestä
- Menettelysäännöt laissa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (ns. hankintalaki) sekä laissa vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (ns. erityisalojen hankintalaki)
- Kyse on siis siitä, miten verovaroilla tehdään hankintoja
- Hankintayksikön hankintavallassa, mitä se hankkii ja millaisilta yrityksiltä (syrjimättömyys huomioiden)

Viimeisin hankintalain kokonaisuudistus isossa kuvassa

- Lakiuudistuksen taustalla ollut EU:n hankintadirektiivi tuli voimaan vuonna 2014 ja kansallisesti voimaansaattettu ja kokonaan uudistettu hankintalainsäädäntö 1.1.2017
- Sääntelyllä tavoitellaan verovarojen tehokasta käyttöä, laadukkaita hankintoja, kilpailua, toimijoiden tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua...
- Perusrunko ennallaan: hankinnoista ilmoitetaan julkisesti (HILMA), pyydetään tarjouksia määräajassa, kerrotaan etukäteen syrjimättömät soveltuvuus- ja valintaperusteet, tehdään perusteltu ja valituskelpoinen päätös...
- Ns. kansallisten hankintojen menettelysäännöt keventyivät huomattavasti
- EU-hankintoihin uusia menettelyjä, lisää joustonvaraa
- Sosiaaliset ja ympäristökriteerit korostuvat prosessin eri vaiheissa
- Sääntelyn noudattamisen valvonta tehostui (KKV)
- Parannettiin yksityisen ja julkisen elinkeinotoiminnan kilpailuneutraliteettia

Lainsäädännön tavoitteet ja periaatteet

- Tehokas julkisten varojen käyttö
- Laadukkaat, kestävät ja innovatiiviset hankinnat
- Kilpailuolosuhteiden hyödyntäminen
- Suunnitelmallinen hankintatoiminta
- Hankintojen tarkoituksenmukainen koko, pyrkimys pk-yritysten osallistumisen mahdollistamiseen
- Tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu
- Avoimuus
- Suhteellisuus

Pk-yritysten asemaa pyritty helpottamaan

- Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pk-yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin
- Hankintayksikkö ei voi ilman perusteltua syytä edellyttää tarjoajalta tai ehdokkaalta suurempaa vuotuista vähimmäisliikevaihtoa kuin 2 x hankintasopimuksen arvo (EU-hankinnat)
- Hankintayksikön perusteltava, jos se ei jaa hankintaa osiin (EU-hankinnat)
- Yhteinen tarjous kilpailijan kanssa vain, jos yksin osallistuminen ei mitenkään muuten ole mahdollista! (tulkitaan helposti kielletyksi kilpailijayhteistyöksi)

Kansalliset kynnyisarvot (ilman ALV)

- Tavara- ja palveluhankinnat 60.000 €
- Rakennusurakat 150.000 €
- Käyttöoikeussopimukset/-urakat 500.000 €
- Suunnittelukilpailut 60 000 €
- Terveystenhoito- ja sosiaalipalvelut 400.000 €
- Muut erityiset palvelut (esim. hotelli- ja ravintolapalvelut, oikeudelliset palvelut) 300.000 €

EU-kynnysarvot (ilman ALV)

- Tavara- ja palveluhankinnat sekä suunnittelukilpailut 1.1.2020 lukien 214 000 €
- Valtion keskushallintoviranomaisten tavara- ja palveluhankinnat sekä suunnittelukilpailut 139.000 €
- Rakennusurakat 5.350.000 €
- Komissio päivittää EU-kynnysarvot kahden vuoden välein, seuraava päivitys 1.1.2022.

Kansallisten hankintojen menettelysäännöt

- Kansallisissa hankinnoissa voidaan soveltaa huomattavasti EU-hankintoja kevyempiä menettelysääntöjä
- Hankintayksikön on noudatettava hankinnan kilpailuttamisessa sellaista menettelyä, joka on lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen periaatteiden mukainen
  - 3 § 1 mom: Hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyyn osallistujia ja muita toimittajia **tasapuolisesti** ja **syrijimättömästi** sekä toimittava **avoimesti** ja **suhteellisuuden** vaatimukset huomioon ottaen
  - **Ei tarkempia menettelysääntöjä tai eri menettelyjen kuvauksia!**
- Suorahankintaperusteet kuitenkin yhtä tiukat kuin EU-hankinnoissa
- EU-hankintamenettelyjen kanssa yhtäläisesti lain tarkoitus, periaatteet, määritelmät, soveltamisalakysymykset, yhteishankinnat, ennakoidun arvon laskeminen, päätökset, hankintasopimus, oikeussuojakeinot

Viranomaisen valvoo hankintasääntelyn noudattamista

- Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) valvoo julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön noudattamista
- KKV puuttuu ensisijaisesti täysin lain säännöksistä piittaamatta tehtyihin suoraan hankintoihin, joista ei ole lainkaan ilmoitettu, sekä muihin merkittäviin suoraan hankintoihin rinnastuviin ja menettelyltään karkeasti virheellisiin tai syrjiviin hankintoihin
- KKV voi kieltää hankintayksikköä panemasta laitonta suoraan hankintaa täytäntöön, jos hankintasopimusta ei ole vielä tehty
- Jos kuitenkin esim. laittomana suoraan hankintana toteutetusta EU- tavarahankinnasta on jo tehty hankintasopimus, KKV voi tehdä markkinaoikeudelle esityksen seuraamuksista
  - tehottomuusseuraamus, seuraamusmaksu, sopimuskauden lyhentäminen, hankintapäätöksen kumoaminen
- Muissa menettelyrikkomuksissa hallinnolliset ohjauskeinot

Viranomaisen valvoo hankintasääntelyn noudattamista

- Jokainen voi tehdä toimenpidepyynnön (ei siis tarvitse olla asianosainen, kuten hankintalain oikeussuojakeinojen kohdalla)
- KKV voi myös oma-aloitteisesti ryhtyä toimenpiteisiin
- KKV:n hankintavalvonnassa tuli vuoden 2020 aikana vireille 61 asiaa. Virasto sai vuoden aikana noin 200 julkisiin hankintoihin liittyvää vihjettä eri yhteydenottokanavien kautta.

Hankinnasta ilmoittaminen

- Hankintalain soveltamisalaan kuuluvista hankinnoista on ilmoitettava sähköisessä ilmoituskanavassa (HILMA) osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi.
- Hankintayksiköt ilmoittavat Hilmassa julkisista hankinnoistaan, voivat tehdä tarjouspyyntöjä ja ottaa vastaan tarjouksia sähköisinä dokumentteina. Tarjoavat yritykset saavat Hilmasta tietoa käynnissä olevista ja tulevista kilpailutuksista.
- HILMAssa kaikkien hankintayksiköiden käytettävissä on yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja (ESPD). ESPD-asiakirjaa voi käyttää riippumatta siitä, ottaako tarjoukset vastaan Hilmassa vai kaupallisessa hankintajärjestelmässä.
- Hilma on valtiovarainministeriön palvelu, jonka ylläpidosta ja kehityksestä vastaa valtiovarainministeriön toimeksiannosta julkishallinnon yhteishankintayksikkö Hansel Oy.
- Ilmoitusmenettelyn laiminlyönti on muotovirhe, joka voi johtaa hankintapäätöksen kumoamiseen markkinaoikeudessa. On myös huomattava, että hankintailmoituksen sisältö ratkaisee, jos hankintailmoitus ja tarjouspyyntö eroavat toisistaan.

Hankintamenettelyt

- Hankinnan sisältö, luonne ja laatu ratkaisevat, millaista kilpailuttamismenettelyä hankintayksikkö käyttää hankinnan tekemisessä.
- Yleisimmät hankintamenettelyt ovat avoin ja rajoitettu menettely, joita hankintayksikkö voi käyttää kaikissa hankinnoissaan. Muita hankintamenettelyjä ovat mm. neuvottelumenettely ja kilpailullinen neuvottelumenettely, joita hankintayksikkö voi käyttää tiettyjen lakiin perustuvien käyttöedellytysten täytyessä. Esim. rakennusurakkasopimusten kohdalla neuvottelumenettelyn käyttö voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, kun urakan kohteena on muita kuin tavanomaisia rakennuksia.

Markkinakartoitus

- Ennen varsinaisen hankintamenettelyn aloittamista hankintayksikkö voi halutesaan tehdä markkinakartoituksen hankinnan valmistelua varten ja antaa tietoa alan toimijoille tulevaa hankintaa koskevista suunnitelmistaan ja vaatimuksistaan.
- Markkinakartoituksen tarkoituksena on yleensä lisätä hankintayksikön markkinatuntemusta, kartoittaa markkinoilla olevia eri vaihtoehtoja ja saada tarkempi käsitys siitä, miten hankinnan kohde kannattaisi tarjouspyynnössä määritellä. Markkinakartoitus on osa hankinnan suunnittelua.
- Markkinakartoitusta ei ole määritelty tyhjentävästi hankintalaissa. Näin ollen hankintayksikkö voi käyttää markkinakartoituksessa erilaisia keinoja ja muotoja. Markkinakartoitus voidaan toteuttaa esim. markkinavuoropuheluna siten, että hankintayksikkö järjestää alan potentiaalisten tarjoajien yhteistapaamisen. Näin esim. silloin, kun halutaan keskustella yleisellä tasolla hankinnan toteuttamisesta ja ns. suurista linjoista tulevan hankinnan osalta. Tällöin hankintayksikkö yleensä ilmoittaa etukäteen tapaamisen tavoitteet sekä laatii ohjelman ja alustuksen tilaisuuteen.

Markkinakartoitus

- Tarjoajien tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi markkinakartoituksesta ilmoittaminen Hilma-ilmoituksella on suositeltavaa. Olennaista markkinakartoituksen osalta onkin, että vaikka hankintayksikkö voi käyttää ulkopuolisten tahojen neuvoja apuna hankintamenettelyn suunnittelussa ja toteuttamisessa, niin neuvojen käyttäminen ei kuitenkaan saa johtaa kilpailun vääristymiseen eikä hankintalain tarkoittamien syrjimättömyyden ja avoimuuden periaatteiden vastaiseen menettelyyn.

Tarjouspyyntö

- Hankintayksiköllä on laaja harkintavalta päättää, mitä se on hankkimassa ja millä ehdoilla sekä mitä hankinnan kohteen ominaisuuksia se hankinnassa painottaa. Tämän tulee ilmetä hankinta-asiakirjoista eli hankintailmoituksesta, tarjouspyynnöstä, neuvottelukutsusta (käytetään neuvottelua sisältävissä menettelyissä) tai muusta asiakirjasta, johon hankintayksikkö viittaa kuvatakseen tai määrittääkseen hankinnan tai menettelyn eri osia.
- Tarjouspyyntö, neuvottelukutsu ja niiden liitteet on laadittava siten, että niistä yksiselitteisesti käy ilmi hankinnan sisältö, laatu, laajuus, hankinnan keskeiset ehdot ja hankintamenettelyn sisältö ja vaiheet.
- Tarjouspyyntöasiakirjojen perusteella yritysten on voitava arvioida kiinnostustaan, soveltuvuuttaan ja mahdollisuuksiaan ehdokkaina tai tarjoajina.
- Tarjouspyyntö, neuvottelukutsu ja niiden liitteet on laadittava niin selviksi, että niiden perusteella voidaan antaa keskenään vertailukelpoisia tarjouksia.
- Tarjouspyyntö täydentää hankintailmoitusta. Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään, noudatetaan hankintailmoitusta.

Tarjouspyynnön vähimmäissisältö EU-hankinnassa

- Tarjouspyynnössä, hankintailmoituksessa, ehdokkaille osoitetussa kutsussa tai niiden liitteissä on oltava:
  1. hankinnan kohteen määrittely tai hankekuvaus sekä hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset;
  2. viittaus julkaistuu hankintailmoitukseen;
  3. määräaika tarjousten tekemiselle;
  4. osoite, johon tarjoukset on toimitettava;
  5. kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava;
  6. tarjousasiakirjojen esittämistä ja muotoa koskevat muut vaatimukset;
  7. kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä neuvottelujen alkamispäivä sekä neuvotteluissa käytettävä kieli tai kielet;

Tarjouspyynnön vähimmäissisältö EU-hankinnassa

8. ehdokkaiden tai tarjoajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä soveltuvuutta ja ammatillista pätevyyttä koskevat ja muut vaatimukset sekä pyyntö täydentää yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja ja luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan sekä tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan on soveltuvuuden arviointia varten toimitettava;
9. kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet ja niiden suhteellinen painotus, kohtuullinen vaihteluväli tai poikkeuksellisissa tapauksissa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys;
10. tarjousten voimassaoloaika;
11. keskeiset sopimusehdot;
12. muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjousten tekemisessä.

Tarjouspyyntö kansallisessa hankinnassa

- Hankintalaissa ei ole tarkempia määräyksiä kansallisen hankinnan tarjouspyynnön sisällöstä. Tarjouspyyntö on kuitenkin tehtävä kirjallisesti.
- Tarjouspyynnön keskeisenä tarkoituksena on kuvata hankinnan kohde syrjimättömällä tavalla sekä pyytää toimittajia määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa.
- Tarjouspyynnössä voidaan esittää:
  - hankinnan kohteen kuvaus
  - ehdokkaiden tai tarjoajien taloudelliseen ja rahoitukseen tilanteeseen, tekniseen kelpoisuuteen ja ammatilliseen pätevyyteen liittyvät ja muut vaatimukset sekä luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan on tätä varten toimitettava
  - tarjouksen valintaperuste sekä mahdolliset vertailuperusteet
  - määräaika tarjousten tekemiselle
  - osoite, johon tarjoukset on toimitettava
  - tarjousten voimassaoloaika.

Tarjouspyyntö kansallisessa hankinnassa

- Tarjouspyynnössä on ilmoitettava ne tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjouksen tekemisessä, kuten esimerkiksi hankintayksikön käyttämä hankintamenettely taikka hankintayksikön käyttämät tarjoajan soveltuvuutta koskevat ehdot, jos näitä ei ole kuvattu jo hankintailmoituksessa.
- Tarjouspyyntö on laadittava niin selkeäksi, että tarjoajat voivat antaa sen perusteella vertailukelpoisia tarjouksia. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, jos hankintailmoitus ja tarjouspyyntö eroavat sisällöltään toisistaan, noudatetaan sitä, mitä hankintailmoituksessa ilmoitetaan.

Hankinta-asiakirjat oltava saatavilla hankinta-ilmoituksen julkaisuhetkellä

- Hankintayksikön on asetettava tarjouspyyntö, neuvottelukutsu ja niiden liitteet sekä muut hankinta-asiakirjat ilmaiseksi, rajoituksetta, suoraan ja kokonaan kaikkien saataville sähköisessä muodossa. Hankinta-asiakirjat on asetettava saataville siitä päivästä, jona hankintailmoitus on julkaistu. Ilmoituksessa on mainittava internet-osoite, jossa tarjouspyyntö ja muut hankinta-asiakirjat ovat saatavilla sähköisessä muodossa.

Tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset

- EU-hankinnat

- Tarjoajien soveltuvuutta koskevilla vaatimuksilla hankintayksikkö pyrkii varmistumaan tarjoajan kyvystä toteuttaa hankinta.
- Hankintayksikkö voi asettaa tarjoajien rekisteröitymistä, taloudellista ja rahoituksellista tilannetta sekä teknistä ja ammatillista pätevyyttä koskevia vaatimuksia. Hankintayksiköllä on laajaa harkintavaltaa tarjoajien ominaisuuksiin liittyvien soveltuvuusvaatimusten asettamisessa. Vaatimusten tulee kuitenkin liittyä hankinnan kohteeseen ja ne on suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen.
- Soveltuvuusvaatimuksilla ei myöskään saa vaarantaa ehdokkaiden tai tarjoajien tasa-
puolista kohtelua. Vaatimuksista on ilmoitettava hankintailmoituksessa.
- Asetetut taloudelliset vaatimukset voivat koskea esimerkiksi riittävää luottokelpoisuutta, riittävän vastuuvakuutuksen olemassaoloa, varojen ja velkojen välistä suhdetta tai vähimmäisliikevaihtoa. Hankintalain mukaan tarjoajilta vaadittava vuotuinen vähimmäisliikevaihto saa pääsäännön mukaan olla enintään kaksi kertaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon suuruinen.

Tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset - EU-hankinnat

- Tekniset ja ammatillista pätevyyttä koskevat vaatimukset voivat koskea esimerkiksi tarjoajien aikaisempaa kokemusta hankinnan kohteena olevan urakan kaltaisista sopimuksista ja tarjoajan johtohenkilöiden tai urakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden koulutusta ja ammatillista pätevyyttä.
- Tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta.
- On tärkeää, että hankintayksikkö osaisi suhteuttaa asetettavat soveltuvuusvaatimukset hankinnan kohteeseen. Liian tiukoiksi asetetut yritysten liikevaihtovaatimukset ja referenssivaatimukset tai esimerkiksi hankinnassa käytettäviksi edellytettyjen ammattihenkilöiden kokemusvuosi- ja referenssikohdevaatimukset voivat tosiasiallisesti estää kaikkien potentiaalisten tarjoajien osallistumisen tarjouskilpailuun.

Poissulkemisperusteet

- Tarjoajien kelpoisuutta voidaan arvioida hankintayksikön asettamien vaatimusten ohella pakollisten- ja harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden mukaisesti.
- Pakolliset poissulkemisperusteet koskevat laissa mainittuja vakavia rikoksia, jotka koskevat tarjoajaa tai näiden edustajia (kts. tarkemmin kohdassa ”Rikosrekisteriote hankintamenettelyä varten” esitettyä). Hankintayksiköllä ei näiden perusteiden käsillä ollessa ole harkintavaltaa poissulkemisen suhteen.
- Harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet ovat lievempiä rikkomuksia tai muita syitä sulkea tarjoaja hankintamenettelyn ulkopuolelle. Harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden osalta hankintayksiköllä on harkintavaltaa arvioida tarjoajan poissulkemista. Poissulkemisperusteet on kirjattu hankintalakiin, joten näiden mainitsemista tarjouspyyntöasiakirjoissa ei edellytetä.

Poissulkemisperusteet

- Hankintalaissa mainittu harkinnanvarainen poissuljentaperuste on olemassa mm. silloin, kun tarjoaja on konkurssissa tai konkurssiin asettaminen on vireillä tai tarjoajan velkoja on vahvistetulla yrityssaneerausohjelmalla järjestelty tai jos tarjoaja on rikkonut Suomen tai Euroopan unionin lainsäädännön tai työehtosopimusten ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita, ja hankintayksikkö voi näyttää ko. rikkomuksen toteen.
- Lisäksi harkinnanvarainen poissuljentaperuste on käsillä, jos tarjoaja on ammattitoiminnassaan syylistynyt sen luotettavuuden kyseenalaistavaan vakavaan virheeseen, jonka hankintayksikkö voi näyttää toteen tai jos tarjoaja on tehnyt muiden alan toimijoiden kanssa sopimuksia, joilla pyritään vääristämään kilpailua, ja hankintayksikkö voi näyttää tämän toteen.
- Poissulkemisperusteilla pyritään ehkäisemään harmaata taloutta ja varmistumaan tarjoajan luotettavuudesta sekä toimituskyvystä.
- Hankintayksikön on vaadittava käytettäväksi yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa (ESPD) hankintamenettelyn aikana alustavana näyttönä siitä, että poissulkemisperusteet eivät rasita tarjoajaa sekä siitä, että tarjoaja täyttää hankintayksikön asettamat soveltuvuusvaatimukset. Kyseessä onkin nimensä mukaisesti hankintayksikön esitäyttämä vakio muotoinen lomake, jolla tarjoajat vakuuttavat hankintayksikölle poissulkemisperusteiden olevan osaltaan kunnossa ja että tarjoaja täyttää hankintayksikön asettamat vaatimukset tarjoajan soveltuvuudelle.

Poissulkemisperusteet

- Ennen hankintasopimuksen tekemistä hankintayksikön on vaadittava valittua tarjoajaa toimittamaan ajantasaiset todistukset ja selvitykset sen tutkimiseksi, koskeeko sitä pakollinen poissulkemisperuste ja täyttyvätkö hankintayksikön asettamat soveltuvuusvaatimukset.
- Harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden osalta hankintayksiköllä on harkintavaltaa sen ratkaisemisessa, päättääkö se soveltaa tiettyä harkinnanvaraista poissulkemisperustetta ja vaatiiko se tällöin voittaneelta tarjoajalta täydentävän asiakirjan kyseisen harkinnanvaraisen poissulkemisperusteen selvittämiseksi.
- Selvitykset tulee pyytää ennen hankintasopimuksen tekemistä. Kuitenkin hankintayksikkö voi milloin tahansa hankintamenettelyn aikana pyytää tarjoajia toimittamaan kaikki tai osan selvityksistä, jos se on tarpeen menettelyn asianmukaisen kulun varmistamiseksi.
- Tarjoajalla on mahdollisuus poistaa poissulkemisperusteista ilmenevät epäilyt ja riskit hankintasopimuksen asianmukaisen toteuttamisen osalta esittämällä hankintayksikölle korjaavia toimenpiteitä. Tarjoajalla, jota rasittaa pakollinen tai harkinnanvarainen poissulkemisperuste, on oikeus esittää hankintayksikölle näyttöä luotettavuudestaan. Jos hankintayksikkö katsoo näytön ja luotettavuuden riittäväksi, se ei saa sulkea kyseistä ehdokasta tai tarjoajaa pois tarjouskilpailusta. Hankintayksiköllä ei ole velvollisuutta vaatia tai pyytää näyttöä luotettavuudesta.

Rikosrekisteriote hankintamenettelyä varten

- Selvityksenä pakollisten poissuljenta-perusteiden olemassaolosta käytetään rikosrekisteri-otetta (hankintamenettelyote). Hankintakilpailun voittanut tarjoaja voi saada Oikeusrekis-terikeskukselta rikosrekisteriotteet hankintamenettelyä varten henkilöistä, jotka ovat yrityk- sessä hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenenä tai käyttävät edustus-, päätös-, tai valvon- tavaltaa. Tietojen luovuttaminen edellyttää hakemukseen liitettyä henkilön suostumusta. Rikostaustan (hankintalaissa luetellut rikokset) selvittämiseksi esitetty rikosrekisteriote ei saa olla kahtatoista kuukautta vanhempi.
- Rikosrekisteriotteeseen merkitään tiedot lainvoimaisesta päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu (vankeusrangaistukseen) esimerkiksi lahjuksen antamisesta, törkeästä lahjuksen antamisesta, veropetoksesta, törkeästä veropetoksesta, työeläkevakuutusmaksupetoksesta, törkeästä työeläkevakuutusmaksupetoksesta, lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, törkeästä lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, rahanpesusta, törkeästä rahanpesusta, työturvallisuusrikoksesta, työaikasuojelurikoksesta, työsyrynnästä, työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä.
- Rikosrekisteriotteen tiedot ovat salassa pidettäviä. Hankintayksikkö tai tarjoaja ei saa ottaa jäljennöstä rikosrekisteriotteesta eikä tallentaa sitä itselleen (vain tunnistetiedot eli kenestä ote tarkastettu ja otteen myöntöpäivä). Hankintayksikön on poissulkemisperusteiden selvittä- misen jälkeen hävitettävä rikosrekisteriote tai palautettava se henkilölle, jota se koskee.

Tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset

- kansalliset hankinnat

- Hankintayksikkö voi myös kansallisissa hankinnoissa asettaa vaatimuksia tarjoajan soveltuvuudelle. Soveltuvuutta koskevien vaatimusten tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan kohteeseen. Hankintayksikön tulee ilmoittaa käyttämänsä vaatimukset hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.
- Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja, joka ei vastaa sen asettamia soveltuvuusvaatimuksia. Kansallisissa hankinnoissa hankintayksikön ei ole pakko käyttää yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa (ESPD).
- Hankintayksikkö voi sen sijaan vaatia, että tarjoajat antavat tarjouksensa osana vakuutuksen, että ne täyttävät hankintayksikön asettamat soveltuvuutta koskevat vaatimukset. Vakuutuksessa annettujen tietojen paikkansapitävyys tarkastetaan tarjouskilpailun voittajan osalta ennen hankintasopimuksen allekirjoittamista.
- Kansallisissa hankinnoissa hankintayksikkö voi valita, haluaako se soveltaa pakollisia ja harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita siten kuin EU-hankintamenettelyissä sovelletaan.

Tarjouksen tekeminen

- Tarjoajan tulee tarjouksessaan osoittaa tarjoamansa rakennusurakan olevan tarjouspyynnössä ja muissa hankinta-asiakirjoissa esitettyjen vaatimusten mukainen.
- Tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimus edellyttää tarjousten olevan hankinta-asiakirjoissa asetettujen ehtojen, kriteerien, kuvausten ja vaatimusten mukaisia. Tarjousten hankinta-asiakirjojen mukaisuus varmistaa osaltaan myös keskenään vertailukelpoiset tarjoukset ja tarjousvertailun tasapuolisuuden.
- Hankintayksikön tulee lähtökohtaisesti hylätä sellaiset tarjoukset, jotka eivät vastaa hankinta-asiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia. Myöhästyneet tarjoukset on aina hylättävä.
- Tarjouskilpailussa tarjouksen lähettäjä vastaa siitä, että hän lähettää tarjouksensa oikeaan aikaan, oikeaan osoitteeseen ja asianmukaisilla välineillä.

Tarjoajan muistilista

- Tarjoajan on otettava tarjousta tehdessään huomioon mm. seuraavat seikat:
  - Tarjous on toimitettava pyydetyllä tavalla ja sen on oltava perillä oikeassa osoitteessa annettuun määräaikaan mennessä.
  - Tarjouksen voimassaoloajan tulee olla tarjouspyynnön mukainen.
  - Tarjouksen ja sen liitteiden tulee olla tarjouspyynnössä edellytetyllä kielellä eli yleensä suomeksi.
  - Tarjouksen tulee kattaa kaikki tarjouspyynnössä pyydetyt tavarat, palvelut ja urakat tarjouspyynnössä esitetystä muodosta. Lähtökohtana on, että tarjouksen pitää olla kokonaistarjous, ellei tarjouspyynnössä ole nimenomaisesti ilmoitettu, että tarjouskilpailussa on mahdollista tarjota myös vain osaa hankinnan kohteesta.
  - Vaihtoehtoisia tarjouksia voi tehdä vain, jos vaihtoehtoisten tarjousten esittäminen on ilmoitettu sallituksi hankintailmoituksessa.

Tarjoajan muistilista

- Tarjouksen tulee sisältää kaikki selvitykset, kuvaukset, henkilöstökuvaukset, referenssitiedot, laadunhallintaselvitykset ja ympäristöselvitykset, joita on pyydetty tarjouspyynnössä.
- Tarjouksen tulee sisältää henkilöstön ansioluettelot, jos näitä tietoja pyydetään tarjouspyynnössä.
- Tarjouksen tulee sisältää kalusto- tai laiteluettelo, kuten merkki, vuosimalli, kapasiteetti, varusteet, jos näitä tietoja pyydetään tarjouspyynnössä.
- Tarjouksessa tulee ilmoittaa kaikki kokonaishinnat, erillishinnat, yksikköhinnat ja lisätyöhinnat, jos näitä yksilöityjä hintatietoja pyydetään tarjouspyynnössä.
- Tarjouksen mahdollisten hinnantarkistusehtojen tulee olla tarjouspyynnön mukaiset.
- Tarjouksen maksuehtojen tulee olla tarjouspyynnön mukaiset.
- Tarjouksessa ilmoitetun toimitusajan ja -paikan sekä muiden toimitusehtojen tulee olla tarjouspyynnön mukaiset.

Tarjoajan muistilista

- Tarjouksen sopimusehtojen tulee olla tarjouspyynnön mukaiset.
- Tarjouksessa esitetyn työajan tulee olla tarjouspyynnön mukainen.
- Tarjouksessa tulee antaa vastaus ja selvitys jokaiseen tarjouspyynnössä ilmoitettuun kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteeseen.
- Tarjoukseen ei tule sisällyttää omia varaumia tarjouspyynnöstä.
- Tarjous on sitova ja velvoittaa tekijäänsä. Tarjouksen hinnan alentaminen ja tarjouksen muu parantaminen tarjousten jättämiselle varatun määräajan jälkeen on kiellettyä.
- Jos tarjouspyyntö (tai hankintailmoitus) vaikuttaa joltakin osin epäselvältä tai ristiriitaiselta tai sen noudattaminen tuntuu kohtuuttomalta, asia tulee selvittää hankintayksiköltä hyvissä ajoin ennen tarjousten jättämistä.
- Tarjouspyynnöt tulee aina käydä läpi heti niiden saavuttua, jotta mahdolliset epäselvyydet tai ristiriidat ehditään selvittää hyvissä ajoin ennen tarjouksen jättämistä.

Epäolennaisten tarjouspuutteiden täsmentämismahdollisuus

- Vaikka lähtökohtana hankintamenettelyssä on tarjousten lopullisuus, on hankintalaissa tarjousmenettelyn joustavuuden ja sujuvuuden kannalta annettu hankintayksikölle mahdollisuus korjata tarjoajien tarjousasiakirjoissa olevia epäolennaisia puutteita, ristiriitoja ja virheitä. Velvollisuutta tähän ei ole.
- Jos tarjouksessa olevat tiedot tai asiakirjat ovat puutteellisia tai virheellisiä taikka jotkut asiakirjat tai tiedot puuttuvat, hankintayksikkö voi pyytää tarjoajaa toimitamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään tietoja tai asiakirjoja hankintayksikön asettamassa määräajassa. Edellytyksenä on, että menettelyssä noudatetaan hankintalaissa säädettyjä periaatteita kuten syrjimättömyys- ja suhteellisuusperiaatetta. Tämä mahdollistaa myös sen, ettei hankintayksiköllä ole velvollisuutta hylätä tarjouksia kokonaisuuden kannalta vähämerkityksellisten virheiden tai puutteiden takia.

Ryhmittymät/muiden yksiköiden voimavarat

- Hankintalaki mahdollistaa tarjousten tekemisen ryhmittymänä. Ryhmittymillä tarkoitetaan alan toimijoiden yhteistyötä hankintasopimuksen saamiseksi. Ryhmittymä voi olla esimerkiksi tilapäinen työyhteisöliittymä. Ryhmittymänä tarjoaminen voi mahdollistaa myös pienten yritysten yhteisen pääsyn laajempiin hankintoihin.
- Mikäli ryhmittymä ei käytä sen ulkopuolella olevien tahojen voimavaroja, ryhmittymällä itsellään on kokonaisuudessaan oltava tarjouspyyntöasiakirjoissa vaaditut voimavarat.
- Muiden yksiköiden voimavaroja voivat olla esimerkiksi tarjouskilpailuun osallistuvan yrityksen omistajayritysten, samaan konserniin kuuluvien yritysten taikka yrityksen kumppanuusyrietysten taloudelliset tai tekniset voimavarat. Henkilöstön pätevyyteen ja kokemukseen liittyviä voimavaroja voidaan käyttää hyväksi vain, jos nämä muut yksiköt suorittavat hankinnan kohteena olevat rakennusurakat tai palvelut taikka osan niistä.
- Hankintayksikkö voi hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä ilmoittaa, miten tarjoajien on yhdessä ryhmittymänä täytettävä vaatimukset taloudellisesta ja rahoituksellisesta tilanteesta tai teknisestä suorituskvyydestä ja ammatillisesta pätevyydestä taikka hankintasopimuksen erityisehdot.
- Tarjoajien tulee huomioida kilpailulain säännökset kilpailijoiden välisestä yhteistyöstä. Kapasiteetiltaan suurten kilpailevien yritysten yhteistarjouksessa voi olla vaarana, että kielletyn kilpailunrajoituksen tunnusmerkistö täyttyy, jos yritysten kapasiteetti olisi riittänyt yksinkin tarjouksen tekemiseen.

Tarjouksen valinta

- Tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. Kokonaistaloudellisesti edullisin on tarjous, joka on hankintayksikön kannalta hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras. Valinta näiden perusteiden käytön välillä on hankintayksikön harkinnassa.

Tarjousten käsittely

- Tarjoukset avataan tarjousten tekemiselle varatun määräajan umpeuduttua. Tarjousten avaamisesta tai avaustilaisuudesta ei ole erityissäännöksiä hankintalaissa. Kuitenkin tarjousten käsittelyssä ehdoton vaatimus on tarjoajien syrjimätön ja tasapuolinen kohtelu.
- Ennen tarjousten valintaa hankintayksikön on tarkistettava, että tarjous on hankintailmoituksessa ja hankinta-asiakirjoissa asetettujen vaatimusten, ehtojen ja perusteiden mukainen ja että tarjouksen on antanut tarjoaja, jota ei ole suljettu menettelyn ulkopuolelle pakollisten tai harkinnanvaraisien poissulkemisperusteiden perusteella ja joka täyttää hankintayksikön asettamat soveltuvuusvaatimukset.
- Tarjousten vertailu on tehtävä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä ilmoitettujen vertailuperusteiden mukaisesti.

Halvin hinta/edullisimmat kustannukset

- Jos hankintayksikkö käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvinta hintaa, sen on esitettävä tätä koskevat perustelut hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä taikka hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa. Tätä velvollisuutta ei kuitenkaan ole kansallisissa hankinnoissa.
- Perustelulla hankintayksikön tulisi tehdä läpinäkyväksi se, miten laadulliset näkökohdat on huomioitu hankittavassa kokonaisuudessa. Hankintayksikkö voi esimerkiksi kuvata, miten se on ottanut laadun huomioon asettamissaan tarjoajan soveltuvuusvaatimuksissa, hankinnan vähimmäisvaatimuksissa, hankintasopimuksen erityisehdoissa tai muuten hankinnan kohteen kuvauksessa.
- Kustannuksiltaan edullisimmalla ratkaisulla tarkoitetaan myös muuta kuin varsinaista hankintahintaa, esimerkiksi elinkaarikustannuksia.

Paras hinta-laatusuhde

- Hankintayksikkö voi asettaa hinta-laatusuhteen vertailuperusteita, jotka liittyvät laadullisiin, yhteiskunnallisiin, ympäristö- tai sosiaalisiin näkököhtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin. Laatuun liittyviä perusteita voivat olla esimerkiksi tekniset ansiot, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, esteettömyys, kaikkien käyttäjien vaatimukset täyttävä suunnittelu, käyttökustannukset, kustannustehokkuus, myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki, huolto ja toimituspäivä tai toimitus- tai toteutusaika sekä muut toimitusehdot.
- Hankintayksikkö voi ottaa huomioon myös hankintasopimuksen toteutukseen osoitetun henkilöstön pätevyyden ja kokemuksen sekä henkilöstön organisoinnin, jos osoitetun henkilöstön laadulla voi olla merkittävä vaikutus hankintasopimuksen toteuttamisessa.

Käänteinen kilpailutus

- Hankintayksikkö voi esittää hinta-laatusuhteen kustannustekijät myös kiinteään hinnan tai kustannusten muodossa, jolloin tarjoajat kilpailevat ainoastaan laatuun liittyvillä perusteilla. Tällä tarkoitetaan niin sanottua käänteistä kilpailutusta tai ranskalaista urakkaa, jossa hankintayksikkö määrittelee hinnan tai kustannukset, jotka se on valmis maksamaan valitulle toimittajalle. Tarjoajien välinen kilpailu käydään tällöin yksinomaan laatuun liittyvillä perusteilla.

Perusteiden ilmoittaminen

- Hankintayksikön on ilmoitettava käyttämänsä kokonaistaloudellisen edullisuuden peruste tai hinta-laatusuhteen mukaiset vertailuperusteet hankintailmoituksessa, tarjouspyynnössä tai neuvottelukutsussa.
- Hankintayksikön on yksilöitävä vertailuperusteiden suhteellinen painotus hankintailmoituksessa, neuvottelukutsussa tai tarjouspyynnössä. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellista painotusta ei objektiivisesta syystä voida määritellä, vertailuperusteet on ilmoitettava alenevassa tärkeysjärjestyksessä.
- Hankintayksikkö voi esittää käyttämiensä laadullisten vertailuperusteiden alakriteerit painoarvoineen, mutta mikäli ne ovat pikemminkin varsinaisten vertailuperusteiden kuvailua tai määrittelyä kuin itsenäisiä alakriteerejä, ei kuvailun tai määritelmien painoarvoja tarvitsisi ilmoittaa. Kansallisissa hankinnoissa vertailuperusteiden alakriteerien painoarvoja ei tarvitse yksilöidä.

Vertailuperusteiden luonne

- Vertailuperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen, ne eivät saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta ja niiden on oltava syrjimättömiä ja varmistettava todellisen kilpailun mahdollisuus.
- Siten sallittua ei olisi esimerkiksi käyttää vertailuperusteita, jotka suosivat tiettyjä tarjoajia, edellyttävät aiempaa sopimussuhdetta hankintayksikön kanssa tai suosivat paikallista toimittajaa. Hankinnan kohteen sitä vaatiessa voidaan kuitenkin edellyttää esimerkiksi paikallistuntemusta. Tällaiselle perusteelle ei kuitenkaan saa antaa sellaista painoarvoa, joka estäisi uusien yrittäjien alalle pääsyä.

Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset

- Hankintayksikön on vaadittava tarjoajalta selvitys tarjouksen hinnoista tai kustannuksista, jos tarjous vaikuttaa poikkeuksellisen alhaiselta. Hankintayksiköllä on siten velvollisuus pyytää selvitystä poikkeuksellisen alhaisista tarjouksista, vaikka tarjousta ei oltaisi hylkäämässä.
- Toisin kuin poissulkemisperusteissa ja soveltuvuusvaatimuksissa, joissa selvitykset vaaditaan vasta tarjouskilpailun voittajalta, hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisten tarjousten taustojen selvittäminen on tehtävä kaikilta tarjoajilta, joiden tarjoukset ovat hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisia.
- Pyyntö ja selvitys voivat koskea erityisesti valmistusmenetelmää, palvelun suorittamisen tai rakennusmenetelmän taloudellisia ja teknisiä ratkaisuja, hankinnan poikkeuksellisen edullisia ehtoja, rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen omintakeisuutta, ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden noudattamista, alihankintoja sekä tarjoajan saamaa valtiontukea.

Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset

- Hankintayksikkö voi hylätä hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden hinnaltaan tai kustannuksiltaan poikkeuksellisen alhaisen tarjouksen, jos tarjoajan antama selvitys ja muu toimitettu näyttö ei tyydyttävästi selitä tarjottujen hintojen tai kustannusten alhaista tasoa.
- Hankintayksiköllä on pääsääntöisesti harkintavalta poikkeuksellisen alhaisen tarjouksen hylkäämisessä, jos se arvioi, että tarjouksen hyväksyminen tarkoittaisi riskiä toimituksen laiminlyömisestä taikka puutteellisuudesta.
- Hankintayksiköllä on kuitenkin velvollisuus hylätä tarjous, jos tarjouksen poikkeuksellisen alhainen hinta tai kustannukset johtuvat ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden laiminlyömisestä.

Hankintapäätös

- Hankintamenettelyn päättävästä ratkaisusta tulee aina tehdä kirjallinen hankintapäätös. Ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavia ratkaisuja voidaan tehdä myös hankintamenettelyn aikana vaiheittain esimerkiksi ehdokkaiden tai tarjoajien soveltuvuudesta ja tarjousten tarjouspyynnönmukaisuudesta. Myös tällaisista ratkaisuista hankintayksikön tulee tehdä kirjallinen päätös.

Hankintapäätös on aina perusteltava

- Hankintayksikön tulee joko hankintapäätöksessä tai siihen liittyvissä muissa asiakirjoissa kertoa ratkaisuun vaikuttaneet seikat sellaisella tarkkuudella, että ehdokas tai tarjoaja voi päätöksen ja sen perustelujen nojalla arvioida, onko hankintamenettelyssä noudatettu lain velvoitteita ja onko asiassa tarvetta käyttää muutoksenhakukeinoja.
- Ratkaisuun vaikuttaneita seikkoja ovat esimerkiksi perusteet, joilla hankintayksikkö on arvioinut tarjoajan soveltuvuutta tai perusteet, joilla tarjous on katsottu tarjouspyynnön vastaiseksi.
- Tarjousvertailun osalta perustelut tulee esittää sellaisella tarkkuudella, että tarjoajalle käy ilmi oman tarjouksen sijoittuminen tarjouskilpailussa suhteessa muihin tarjouksiin. Vertailuperusteiden soveltamisesta saatu pistemäärä tulisi perustella ja vertailusta tulisi ilmetä, miten kutakin tarjousta on arvioitu kunkin vertailuperusteen osalta.

Hankintapäätöksen tiedoksianto

- Hankintalain mukaan hankintayksikön tekemä päätös perusteluineen sekä valitusosoitus ja oikaisuohje on annettava tiedoksi kirjallisesti niille, joita asia koskee. Hankintalain pääsääntö on sähköinen tiedoksianto, jolloin päätös edellä mainittuine asiakirjoineen annetaan tiedoksi käyttäen tarjoajan hankintayksikölle ilmoittamaa sähköistä yhteystietoa. Käytännössä tämä tarkoittaa lähinnä sähköpostiosoitetta.
- Sähköistä yhteystietoa käytettäessä tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon sinä päivänä, jolloin mainitut asiakirjat sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä.
- Sähköisessä asioinnissa päätöksen tiedoksisaantiajankohtana pidetään siis viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.
- Vaihtoehtoisesti hankintapäätös perusteluineen sekä valitusosoitus ja oikaisuohje voidaan antaa edelleen tiedoksi myös tavallisena kirjeenä siten kuin hallintolaissa säädetään. Tällöin tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon seitsemäntenä päivänä niiden lähettämisestä, jollei tarjoaja näytä tiedoksiannon tapahtuneen myöhemmin. Lähettämispäivää ei lasketa mukaan tiedoksiantoaikaan.

Hankintasopimuksen syntyminen / odotusaika

- Hankintapäätöksen tekemisen jälkeen on tehtävä hankintasopimus. Hankintalain mukaan hankintasopimus syntyy erillisen kirjallisen sopimuksen allekirjoittamisella.
- Hankintalain mukainen hankintasopimus ei siis synny - yleisestä sopimusoikeudesta poiketen - ainoastaan hankintapäätöksen tiedoksiannolla.
- Hankintamenettelyjen sääntelyssä sopimuksen syntymisellä on merkitystä käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen kannalta. Ennen sopimuksen tekemistä markkinaoikeus voi määrätä hankintamenettelyn aikana tehdyn virheen tai hankintapäätöksen korjattavaksi.
- EU-kynnysarvot ylittävässä hankinnassa hankintasopimus voidaan tehdä aikaisintaan 14 päivän (odotusajan) kuluttua siitä, kun tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen hankintapäätöksen ja valitusosoituksen tiedoksi.
- Jos hankinnassa on noudatettava em. odotusaikaa, hankintayksiköllä on velvollisuus sisällyttää hankintapäätökseen tai siihen liittyviin asiakirjoihin tieto odotusajan pituudesta.

Hankinta-asiakirjojen julkisuus / salassa pidettävät tiedot

- Hankintayksikön asiakirjojen julkisuuteen ja asianosaisen tiedonsaantioikeuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (ns. julkisuuslaki), jos hankintayksikkö on mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettu viranomainen tai jos sen on muualla laissa olevan säännöksen perusteella noudatettava sanottua lakia. Evankelisluterilaisen kirkon ja sen seurakuntien asiakirjojen julkisuudesta säädetään kirkkolaissa.
- Julkisuuslain mukaan viranomaisen antama tarjouspyyntö liiteasiakirjoineen tulee julkiseksi, kun se on allekirjoitettu tai muulla tavalla varmennettu.
- Julkista hankintaa koskevat osallistumishakemukset, tarjoukset sekä muut hankintaa koskevat asiakirjat tulevat salassa pidettävää tietoa lukuun ottamatta julkisiksi, kun hankintasopimus on tehty.
- Hankintapäätös puolestaan tulee julkiseksi päätöksen allekirjoittamisella tai varmentamisella muulla vastaavalla tavalla. Sama koskee päätöstä tarjoajan tai ehdokkaan pois-sulkemisesta tarjouskilpailusta sekä päätöstä hankinnan keskeyttämisestä.

Hankinta-asiakirjojen julkisuus / salassa pidettävät tiedot

- On kuitenkin huomattava, että hankintamenettelyssä asianosaisena olevalla on oikeus saada tietoa tarjousasiakirjoista esimerkiksi muutoksenhakua varten jo ennen näiden tuloa yleisesti julkiseksi. Tarjouskilpailuun osallistuneella tarjoajalla on siten oikeus saada tarjousasiakirjat nähtäväkseen käytännössä hankintapäätöksen tekemisen jälkeen. Asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei kuitenkaan ole oikeutta julkisessa hankinnassa toisen tarjoajan liike- tai ammattisalaisuutta koskeviin tietoihin.
- Julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- ja ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, mikäli tiedon antaminen aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa. Liikesalaisuuksien salassapitointressi liittyy useimmiten suojaan kilpailijoita kohtaan.

Hankinta-asiakirjojen julkisuus / salassa pidettävät tiedot

- Laissa ei määritellä kategorisesti tai säännönmukaisesti mitään tarjousvertailussa tai hankintamenettelyssä käytettyä tai huomioitua tietoa liike- ja ammattisalaisuudeksi tai toisaalta ehdottoman luovutusvelvollisuuden piiriin. Jokaisen tiedon tai tekijän asema liike- ja ammattisalaisuutena ja siten lain suojan piirissä ratkaistaan jokaisessa yksittäistapauksessa erikseen hankintayksikön ja viime kädessä toimivaltaisen tuomioistuimen ratkaisulla. Esimerkiksi hinnan muodostumisen perusteet voivat olla sellaisia liikesalaisuuksia, joita asianosaisellakaan ei ole oikeus saada.
- Hankintayksikön voi olla vaikea määritellä, sisältävätkö tarjoajien ja ehdokkaiden toimittamat asiakirjat liikesalaisuuksia. Tämän vuoksi hankintayksikön tulisi jo tarjouspyynnössä edellyttää tarjoajia merkitsemään tarjousasiakirjoihin, mitä tarjoaja itse katsoo julkisuuslain mukaisiksi liike- ja ammattisalaisuuksiksi.
- Hankintayksikkö ei ole kuitenkaan hankinnassaan sidottu tarjoajan omaan ilmoitukseen liike- ja ammattisalaisuudesta. Päätöksen asiakirjan tai tiedon salassapidosta taikka julkisuudesta tulee perustua aina hankintayksikön omaan harkintaan.

Muutoksenhaku

- Julkista hankintaa koskevaan päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun voi hakea muutosta saattamalla asia markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Markkinaoikeuteen voi valittaa tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee.
- Hankintayksikön päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi lisäksi tehdä hankintayksikölle kirjallisen vaatimuksen hankintaoikaisusta. Hankintaoikaisun voi tehdä myös pienhankinnoissa, jotka eivät muutoin kuulu hankintalain soveltamisalaan.
- Muutoksenhakukeinot ovat rinnakkaiset eivätkä sulje toisiaan pois. Myös muutoksenhaku-aika alkaa kulua niissä samanaikaisesti.

Markkinaoikeusvalitus

- Jollei hankintalaissa toisin säädetä, valitus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen. Valitusaika lähtee kulumaan tiedoksiantopäivää seuraavasta päivästä. Tiedoksiantopäivää ei siten lasketa valitusaikaan.
- Valitus markkinaoikeudelle on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä siinä tapauksessa, että tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen.
- Tämä muutoksenhakua koskeva enimmäismääräaika ei tule kuitenkaan sovellettavaksi tilanteessa, jossa hankintapäätöstä tai valitusosoitusta ei ole lainkaan annettu tiedoksi tarjouskilpailuun osallistuneelle. Tällaisessa tilanteessa asianosaisen valitusaika ei ala kulua ollenkaan.

Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle

- Valittajan on kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikölle viimeistään silloin, kun valitus toimitetaan markkinaoikeudelle. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikön ilmoittamaan osoitteeseen. Ilmoitusvelvoitteen noudattaminen ei kuitenkaan ole hankintaa koskevan valituksen tutkimisen edellytys eikä ilmoitusvelvoitteen laiminlyöntiä ole muutoinkaan erikseen sanktioitu.

Muutoksenhaun vaikutus hankintasopimuksen tekemiseen

- Hankinnoissa, joissa on noudatettava odotusaikaa (EU-hankinnat), hankintayksikkö ei saa tehdä hankintasopimusta, jos asiasta on valitettu markkinaoikeuteen. Kielto tehdä hankintasopimus alkaa heti muutoksenhakua koskevan valituksen saapumisesta markkinaoikeuteen ja siitä eteenpäin hankintayksikkö ei saa tehdä hankintasopimusta ennen kuin markkinaoikeus on antanut asiassa pääasiallisen ratkaisun tai antanut väliaikaisen täytäntöönpanoa koskevan päätöksen, jolla se on sallinut hankintasopimuksen tekemisen.

Markkinaoikeuden määrämät seuraamukset

- Jos hankinnassa on menetelty virheellisesti, markkinaoikeus voi:
  1. kumota hankintayksikön päätöksen osaksi tai kokonaan;
  2. kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa virheellistä kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;
  3. velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä;
  4. määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksun asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä;
  5. määrätä hankintayksikölle tehottomuusseuraamuksen;

Markkinaoikeuden määrämät seuraamukset

6. määrätä hankintayksikön maksamaan valtiolle seuraamusmaksun;
  7. lyhentää hankinta- tai käyttöoikeussopimuksen sopimuskauden päättymään määräämänsä ajan kuluttua.
- Virheelliseen hankintamenettelyyn puututaan ensisijaisesti kohdissa 1-3 mainituilla seuraamuksilla.
  - Tehottomuusseuraamus, seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen voidaan pääsääntöisesti määrätä vain EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa.
  - Seuraamus voidaan määrätä vain, jos lainvastainen menettely on vaikuttanut hankintamenettelyn lopputulokseen tai syrjivästi asianosaisen asemaan hankintamenettelyssä.

Jatkovalitus

- Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen pääsääntöisesti vain silloin, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Muutoksenhakuun sovelletaan hankintalain ko. säännösten lisäksi hallintolainkäyttölakia.
- Markkinaoikeuden päätöstä on jatkovalituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.
- Markkinaoikeuden päätös hyvitysmaksun määräämisestä, tehottomuus-seuraamuksesta, seuraamusmaksusta ja sopimuskauden lyhentämisestä voidaan kuitenkin panna täytäntöön vain lainvoimaisen päätöksen nojalla.

Vahingonkorvaus

- Jos hankintayksikkö aiheuttaa hankintalain vastaisella menettelyllä tarjoajalle vahinkoa, on hankintayksikkö velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.
- Jos vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemisen edellyttää, että tarjoaja näyttää toteen hankintayksikön virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.
- On huomattava, että vahingonkorvausasioissa toimivaltainen tuomioistuin on käräjäoikeus.

Hankintaoikaisu

- Hankintayksikkö voi ottaa julkista hankintaa koskevaa päätöstään tai muuta ratkaisuaan koskevan hankintaoikaisun käsiteltäväksi joko omasta aloitteesta tai asianosaisen vaatimuksesta. Edellytyksenä hankintaoikaisun vaatimiselle on, että hankintayksikön päätös tai ratkaisu perustuu lain soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen.
- Hankintaoikaisu on lain soveltamisessa tapahtuneen virheen ohella käytössä myös silloin, jos asiassa on tullut hankintapäätöksen tekemisen jälkeen sellaista uutta tietoa, joka voi vaikuttaa päätökseen, ratkaisuun tai hankintasopimuksen tekemisen edellytyksiin.

Hankintaoikaisun vireille tulo

- Hankintayksikön on ilmoitettava hankintaoikaisun vireille tulosta välittömästi niille, joita asia koskee. Näitä ovat mm. tarjouskilpailun voittaja ja muut tarjouskilpailuun osallistuneet ja jos asiasta on samanaikaisesti valitettu markkinaoikeuteen, myös markkinaoikeus.
- Hankintapäätöksen tai ratkaisun oikaiseminen ei kuitenkaan edellytä asianosaisen suostumusta.
- Asianosaisen on esitettävä vaatimus hankintaoikaisun vireille tulosta 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta. Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun korjattavakseen 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty.

Hankintoaikaisun käsittely

- Hankintoaikaisun käsittely rinnastuu hallintolaissa tarkoitettuun hallintomenetelyyn. Vaikka hankintoaikaisussa ei edellytetä sen osapuolen suostumusta, jonka oikeuteen tai etuun asiassa tehtävä uusi päätös tulee vaikuttamaan epäsuotuisasti, lähtökohtana on kuitenkin pidettävä sitä, että hankintoaikaisussa tällaista osapuolta kuultaisiin ennen asian uudelleen ratkaisemista.
- Hankintalaissa ei säädetä erikseen hankintoaikaisun käsittelyyn toimivaltaisesta hankintayksiköstä. Siten on mahdollista, että oikaisun käsittelee alkuperäisen hankintapäätöksen tehnyt taho tai toimivalta voidaan uskoa hankintayksikön organisaatiossa jollekin toiselle.
- Hankintoaikaisun ratkaisemiselle ei ole säädetty erityistä määräaikaa, mutta lähtökohtana on pidettävä mahdollisimman ripeää ratkaisutoimintaa.
- Muutoksenhaku markkinaoikeuteen ei estä hankintoaikaisun tekemistä tai hankintoaikaisun käsittelyä. Hankintoaikaisu voi koskea myös lainvoimaiseksi tullutta hankintayksikön päätöstä, jos asiaa ei ole saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Hankintaoikaisun käsittely

- Hankintaoikaisu ja valitusoikeus markkinaoikeuteen ovat toisistaan erillisiä muutoksenhakukeinoja eli hankintaoikaisun vireille tulo ei vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa on tehtävä valitus markkinaoikeuteen. Mikäli asiassa on tehty myös valitus markkinaoikeuteen, hankintayksikön on ilmoitettava hankintaoikaisun vireille tulosta markkinaoikeudelle ja toimitettava sille oikaisun johdosta tehty päätös.
- Jos hankintayksikkö korjaa hankintapäätöksensä tai muun ratkaisunsa hankintaoikaisuna siten, että markkinaoikeudelle valituksen tehneellä ei ole enää oikeussuojan tarvetta eikä tarvetta saada perusteltua päätöstä, markkinaoikeus voi poistaa tällaisen asian käsittelystään antamatta pääasiasta ratkaisua. Tämä soveltuu tilanteisiin, joissa korjaustoimenpide on suoritettu oikein. Silloin kun asia on vireillä markkinaoikeudessa valituksena ja hankintayksikön korjaamistoimet ovat virheellisiä ja johtavat hakijan aseman heikentymiseen, asian käsittely jatkuu markkinaoikeudessa.

Rakennusteollisuus

KIITOS !

Yhdessä yhteiskuntaa rakentaen

